

KAKO RAZUMETI OGLJIČNI ODTIS?

prof. dr. Gregor Radonjič, univ.dipl.ing.kem.tehnol.

Univerza v Mariboru, Ekonomsko-poslovna fakulteta

Inštitut za tehnologijo in podjetniško varstvo okolja

gregor.radonjic@um.si

Emisije toplogrednih plinov veljajo v gospodarstvu in politiki kot prvorazredni okoljski problem, o katerem se v primerjavi z drugimi okoljskimi problemi neporocionalno več razpravlja ter namenja medijskega prostora. Pojmi kot so nizko- in brezogljica družba, nizko- in brezogljico gospodarstvo, razogljicenje, ogljica nevtralnost ter z njimi povezani ukrepi so v vrhu prioritet držav in podjetij.

Ogljica odtis pomeni vsoto neposredno in posredno povzročenih emisij toplogrednih plinov s strani organizacije, izdelka, storitve, dogodka ali posameznika. Predstavlja kvantitativni indikator za izvajanje in spremljanje podnebni politik (predvsem zmanjševanja emisij CO₂), tako na nivoju podjetij kot občinskih ter državnih ustanov oz. ukrepov. Pojavljajo pa se že indici, da bi lahko ogljica odtis v prihodnosti služil kot osnova za določitve ogljicnih kreditov (kreditnih točk) posameznikov v okviru ideje o socialnem točkovanju obnašanja oz. aktivnosti ljudi v povezavi z neposredno in posredno povzročenimi emisijami CO₂.

Ogljica odtis je zagotovo najbolj omenjan okoljski indikator. A ogljica odtis ima pomembne metodološke in konceptualne pomanjkljivosti pri spremljanju dejanskih vplivov izdelkov, storitev in podjetij na okolje. Gospodarsko, politico in medijsko osredotočanje izključno na ogljica odtis lahko daje zavajajočo sliko vplivov na okolje, saj se pozablja na številne druge vplive na okolje, ki jih povzročajo podjetja oz. njihovi izdelki ali storitve. Ta pojav je žal zelo pogost v gospodarski praksi.

Izmed različnih vrst ogljicnih odtisov je najzahtevnejše določevanje ogljicnih odtisov izdelkov. Takšno določevanje ni enostavno, saj mora temeljiti na njihovih velikokrat kompleksnih okoljskih življenjskih ciklih. Le-ti vključujejo številne faze: pridobivanje surovin za materialno in energijsko proizvodnjo, transport, proizvodnjo materialov, kemikalij, sestavnih delov, embalaže, proizvodnjo končnih izdelkov, vplive med uporabo ter pri ravnanju z odpadki. Rezultati so zato odvisni od številnih spremenljivk in predpostavk, tudi poenostavitvev, kar praviloma onemogoča neposredno primerjavo rezultatov izračunov in otežuje pravilno komunikacijo z javnostjo.

Zato se je potrebno v takih primerih poslužiti drugih, celovitejših metod vplivov izdelkov, storitev ali organizacij na okolje kot je npr. metoda LCA ('Life Cycle Assessment'). In prav analize LCA nam dokazujejo, da ogljica odtis ni vedno nujno najbolj vplivni okoljski indikatorji v življenjskih ciklih izdelkov v primerjavi z drugimi okoljskimi indikatorji.

Prav tako nam izkušnje z modeliranjem življenjskih ciklov izdelkov lahko podajo uvid v to, kako imajo programska orodja vgrajene določene modelne spremenljivke ter poenostavitve, s katerimi je možno vplivati na končne rezultate, zato takšne študije zahtevajo izkušene izvajalce z najsodobnejšo programsko opremo ter podatkovnimi bazami.

Zaradi vsega omenjenega je lahko uporaba ogljicnega odtisa v promocijske namene tudi sredstvo okoljskega zavajanja (t.i. "greenwashing").

Za Slovenijo je takšna popularnost ogljicnega odtisa in intenzivno osredotočanje politike, medijev ter gospodarstva nanj problematično tudi zato, ker bi tudi v primeru popolne ogljicne nevtralnosti države to predstavljalo le minoren prispevek h globalni bilanci toplogrednih plinov (še posebej, če k temu prištejemo enormne emisije ogljikovega dioksida ter mnogih škodljivih plinov in delcev zaradi vojaških aktivnosti v svetu) ob istočasnem ignoriranju ali vsaj manjši pozornosti okoljskih problemov, ki pa jih resnično lahko in moramo sami obvladovati, ker neposredno vplivajo na kakovost okolja in zdravja v Sloveniji. S tem je mišljen predvsem odnos do naših sladkih in morskih voda, do uporabe kemikalij v kmetijstvu, izpostavljenosti kemikalijam v izdelkih, varovanje rodovitnih kmetijskih površin,

odnos do gozdov, ravnanje z odpadki in zmanjševanje tistih izpustov v zrak, ki imajo lokalne ali regionalne škodljive učinke.